

Häfla Bruk

En långdragen historia om zink

Hållpunkter:

- Historik + föroreningsituation
- Riskbedömning och åtgärdsutredning
- Myndighetsdialog
- Åtgärdsförberedelser
- Åtgärd!

Sweco Sverige

Transforming society together

Historik

- Varmförzinkningsindustri med lång verksamhetshistorik, nuvarande verksamhet sedan mitten av 1950-talet
- Mycket höga metallhalter i grundvatten upptäckta i samband med utbyggnad 2009
- Omfattande utredningar pga. kvarstående kunskapsluckor kring källområde(n)
- Sweco anlitate sedan ca 2016

Historik

Utförda åtgärder – bland annat:

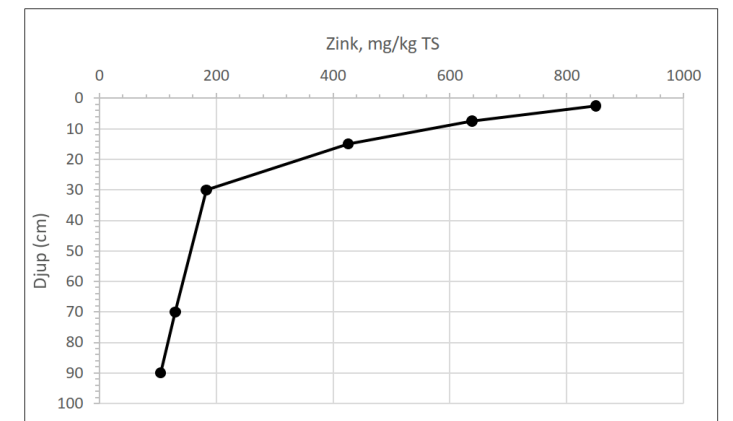
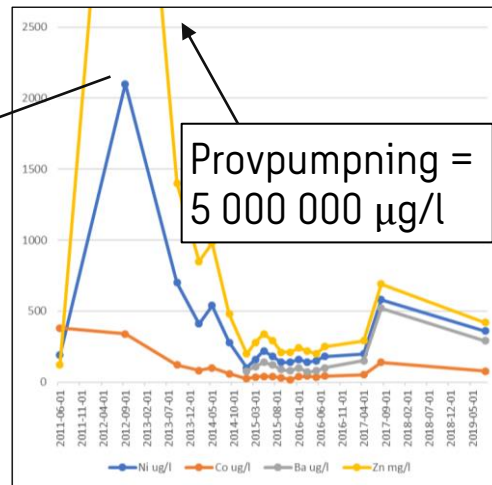
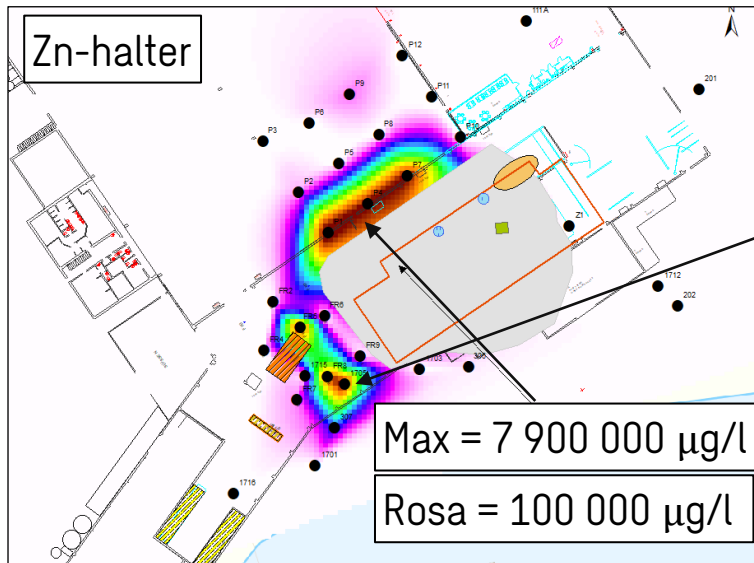
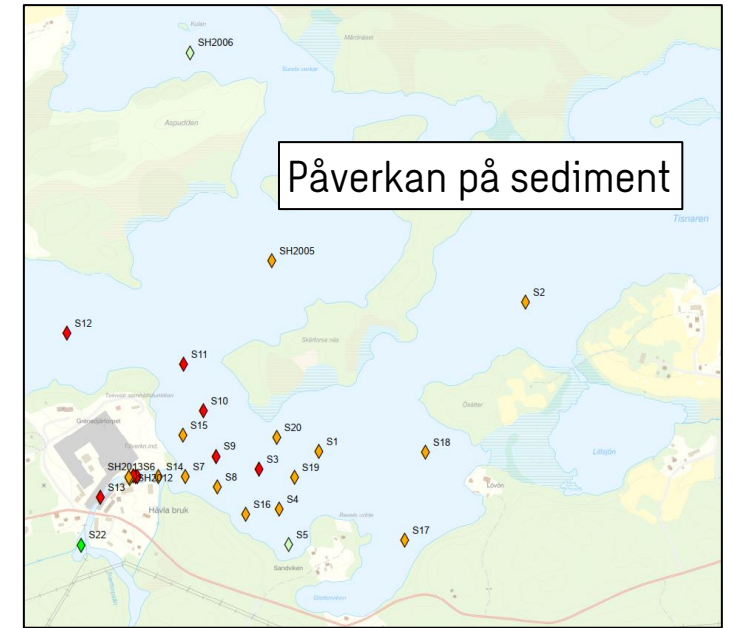
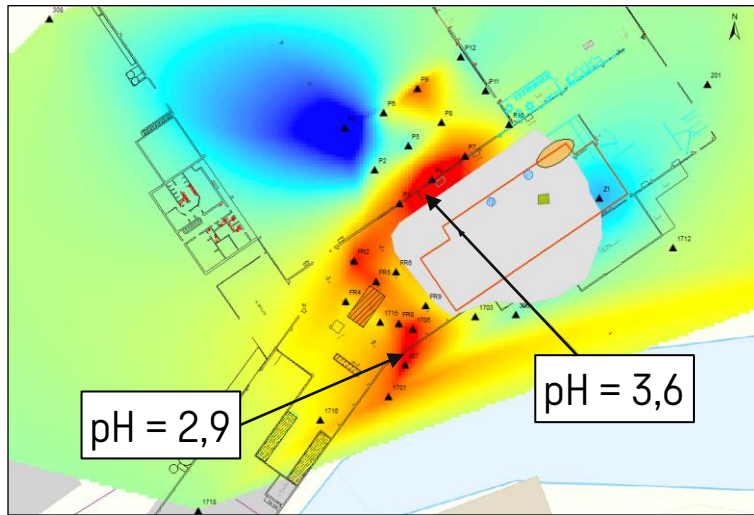
- 2012 Reparation och tätning av golv
- 2013 Kontroll av läckage i invallningar
- 2014 Avlägsnande av golvbrunnar
- 2014 Renovering av avloppsledningar
- 2014 Tätning av invallning runt zinkgryta och avbränningskar
- 2014 Renovering av avbränningskar
- 2015-2016 Sanering av slam i utjämningsstankar
- 2020 Gjutning och plastning av bassäng i källaren

Utförda utredningar – bland annat:

- 2009-2014, flertal undersökningar
  - 2014 Spridningsberäkning och handlingsplan
-
- Sweco
- 2016 Analys av vatten från stålrörspålar
  - 2017 Sweco kompletterande undersökningar, steg 1 och 2
  - 2018 Sediment- och ytvattenundersökning
  - 2018 Lst provtagning av fisk
  - 2019 Flödesmätning i ån + beräkning av transport
  - 2019 Inmätning grundvattenytor
  - 2019 Utvärdering av bergnivåer
  - 2019 Förnyad provtagning av grund- och ytvatten
  - 2019 Bänkskaleförsök vattenrening
  - 2019 Kompletterande historisk information
  - 2020 Kartläggning och provtagning i ledningsnät
  - 2020 Grundvatten och jord i källområde
  - 2020 Kompletterande sedimentprovtagning
  - 2021 Riskbedömning
  - 2022 Åtgärdsutredning
  - 2023 PM åtgärdsförslag + bedömning påverkan
  - 2024 Hydrogeologiska utredningar
  - 2024 Kompletterande bänkskaleförsök vattenrening
  - 2024 Grundvattenmodellering brunnar + dränering
  - 2025 Installation filterbrunnar + kapacitetstest
  - 2025 Saneringsanmälan

Föroreningsituation – översikt

Föroreningskällor

Flera olika kandidater genom åren –
bland annat:

Utjämningsstankar under golv

Äldre zinkgryta

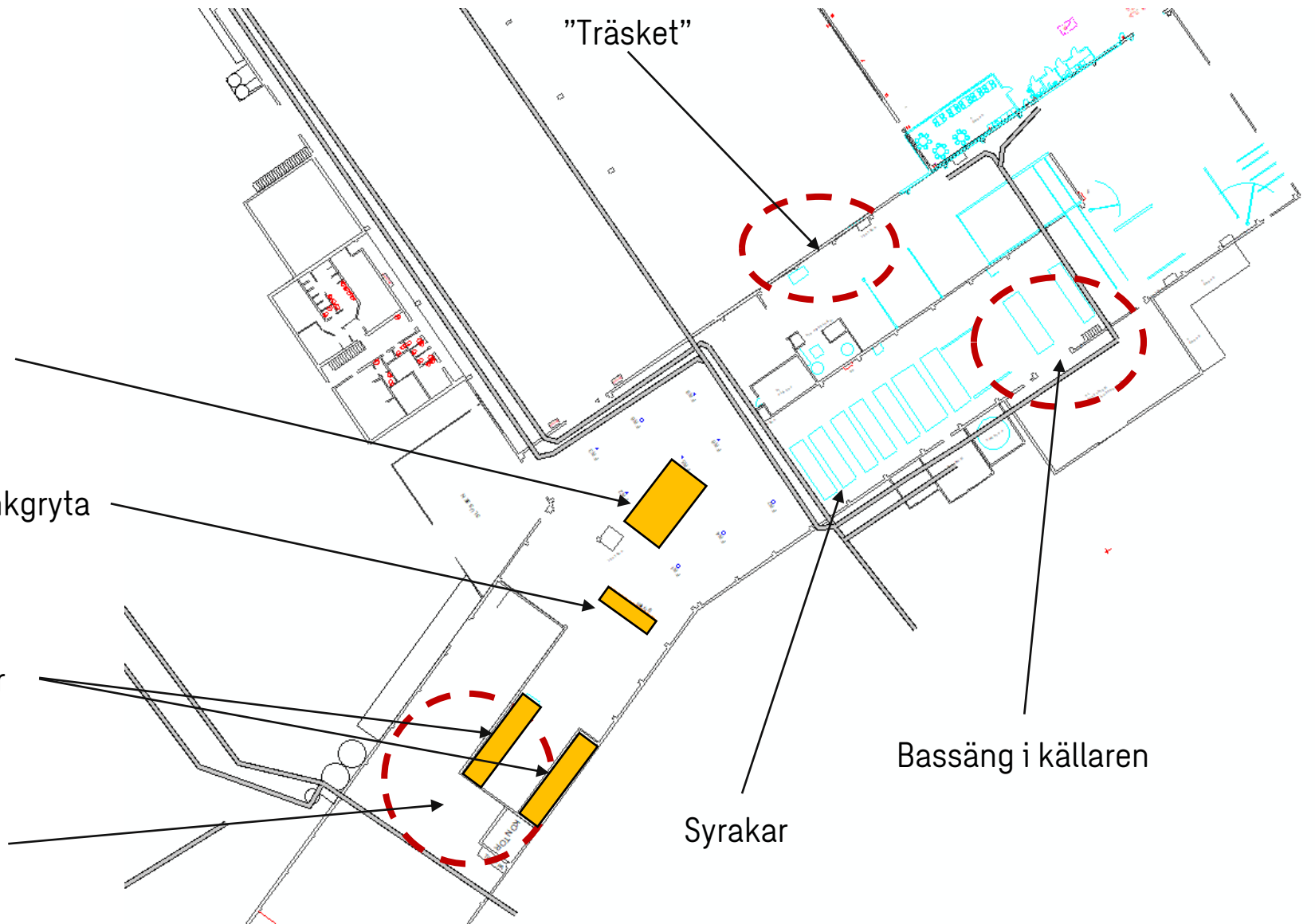
Avbränningskar

Jord i krypgrund

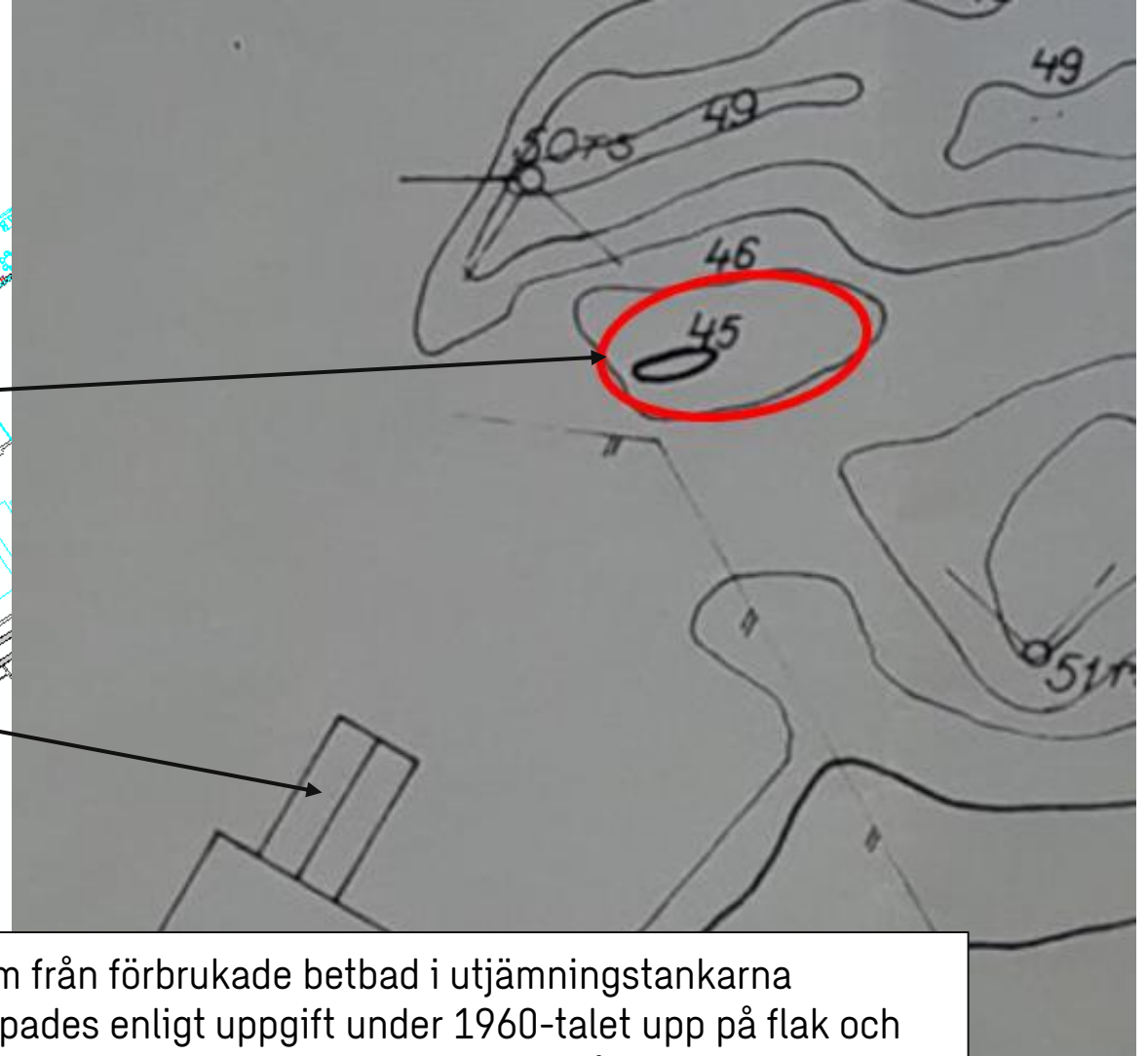
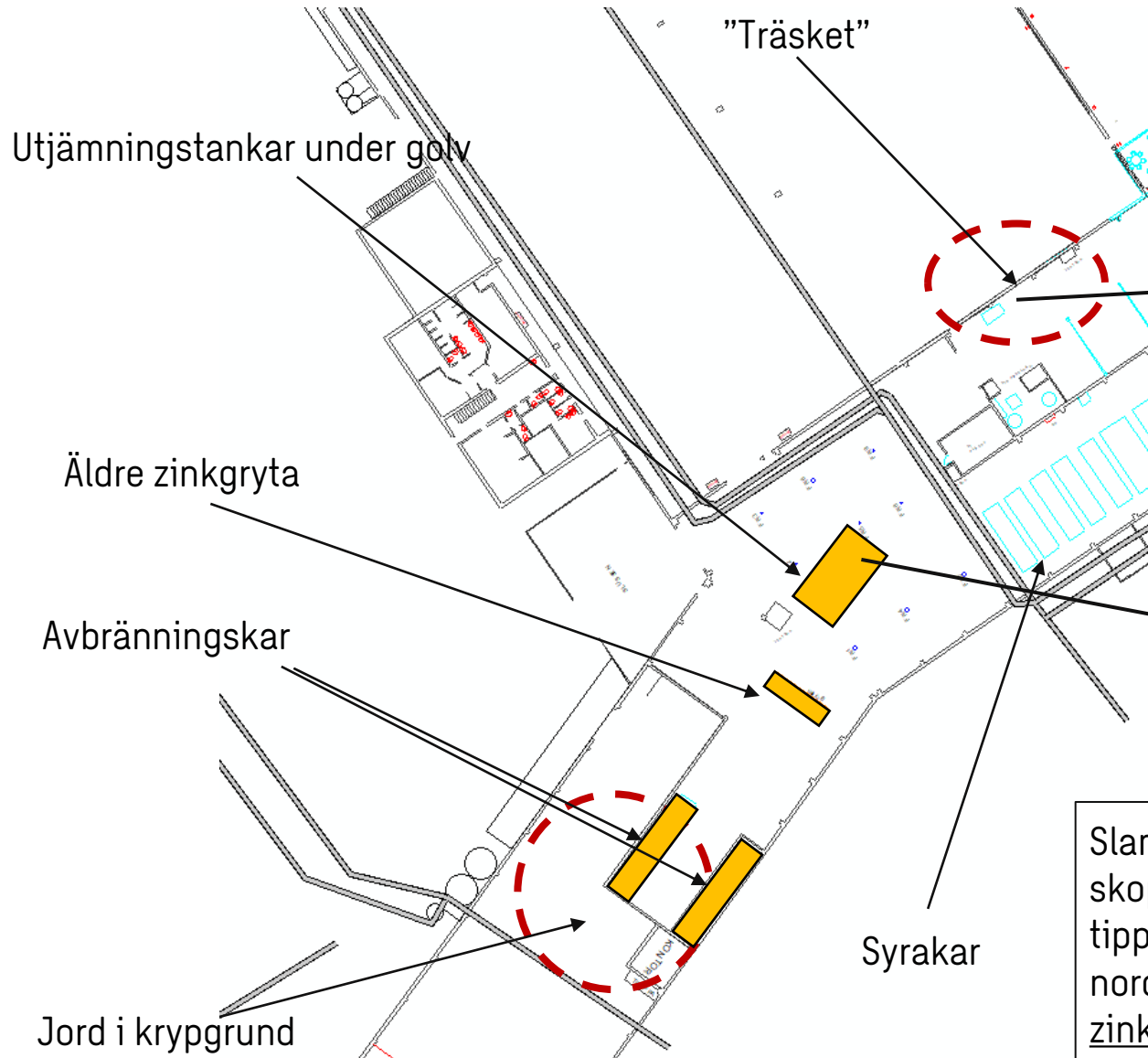
"Träsket"

Bassäng i källaren

Syrakar

Föroreningskällor -fortsättning

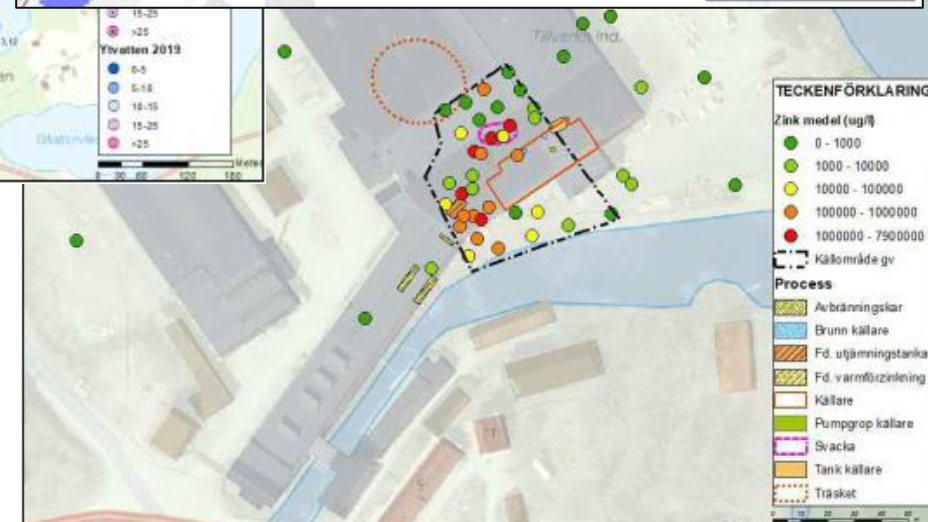
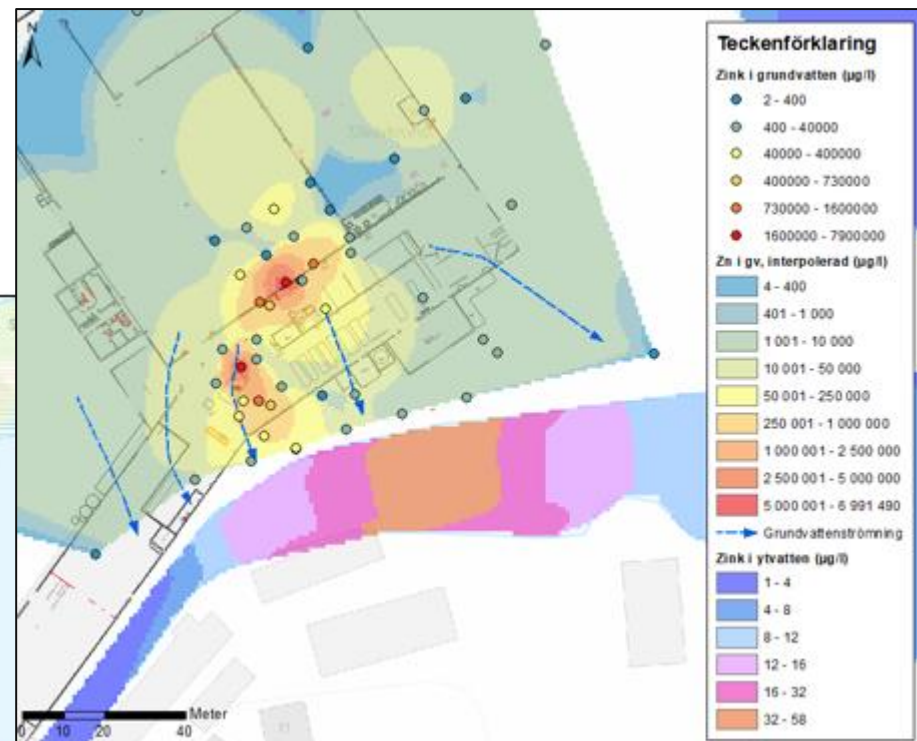
Slam från förbrukade betbad i utjämningstankarna skopades enligt uppgift under 1960-talet upp på flak och tippades i "träsket", ett sankmarksområde uppskattningsvis nordost om tankarna. Vätskan i tankarna bestod av zinkförorenad saltsyralösning.

Riskbedömning

- Riskbedömning genomförd av Sweco 2021 med avseende på:
  - Mark
  - Grundvatten
  - Ytvatten
  - Sediment
- Beräkning av masstransport zink vid olika grundvattenflöden
- Beräkning av platsspecifika riktvärden för grundvatten

Slutsats:

- *Halter i ytvatten och ytliga sediment indikerar en oacceptabel påverkan i ån.*
- *I sjön indikerar halter i ytvatten ingen oacceptabel påverkan, men det kan inte uteslutas för sedimentlevande organismer (dock bedöms denna risk som liten).*

Åtgärdsutredning

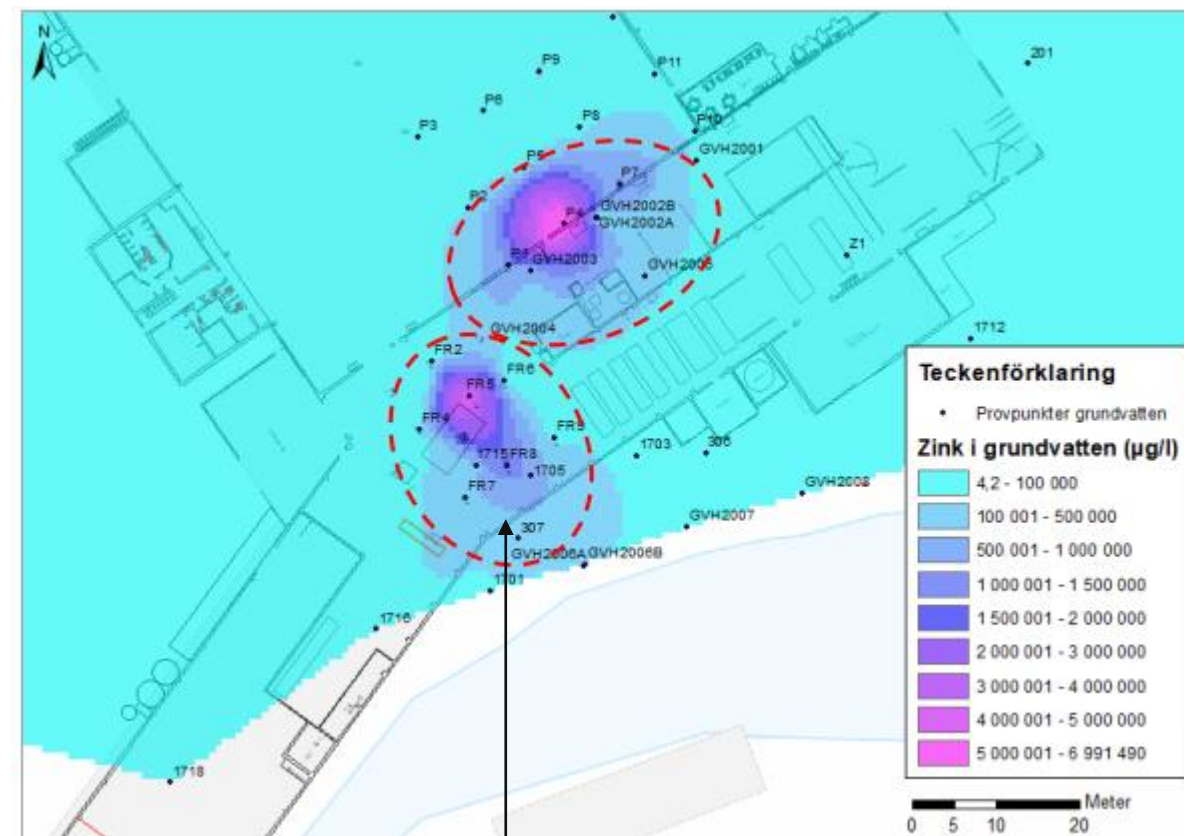
Åtgärdsalternativ (utöver noll- och administrativa åtgärder):

- Övervakade naturliga processer
- Övertäckning
- Inneslutning
- Filter/reaktiv barriär
- Solidifiering/stabilisering
- Grundvattenpumpning och behandling
- Grävuddring
- Rivning och urschaktning (f.d utjämningsstankar)

Urval efter riskvärdering:

- Rivning och urschaktning
- Grundvattenpumpning och behandling

Sediment kommer att hanteras i en separat process i samband med rivning av kraftstation

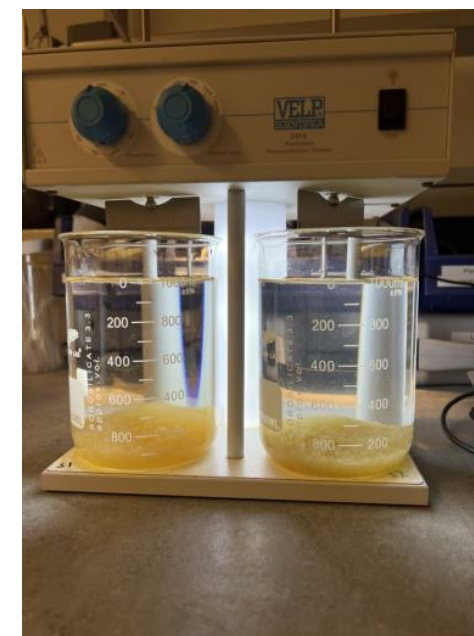
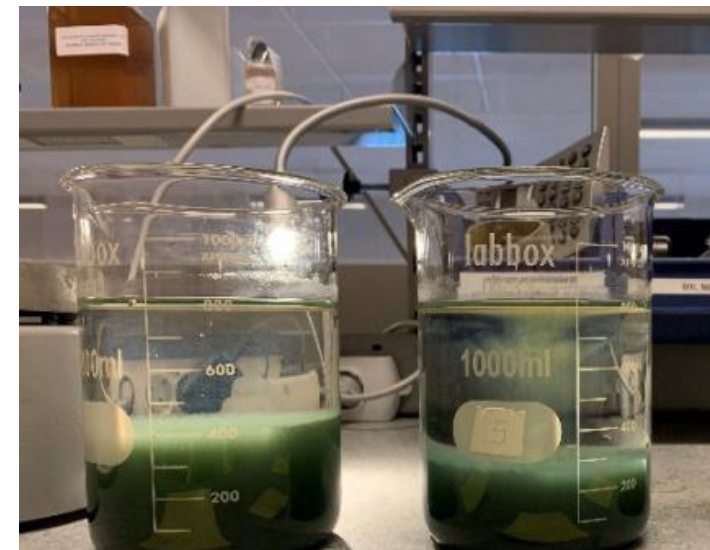

Grundvattenåtgärd avser område vid f.d. utjämningsstankar. Grundvatten vid "träsket" sprids inte i någon större omfattning pga. källare grundlagt på berg, som delvis blockerar flödet.

Bänkskaleförsök

- Swedish Hydro Solutions delaktiga sedan 2019 då de första bänkskaleförsöken genomfördes, därefter löpande genom hela processen
- Inledande försök mycket lovande, men problem med slammängder från flockning
- Höga zinkhalter ut trots mycket hög reningsgrad
- Kompletterande bänkskaleförsök 2024

Behandling/Prov	Bägare	Zinkhalt	Renings effektivitet,%
Fällningskemi 1	1	1000 µg/l	99,7 %
Fällningskemi 1	2	12 500 µg/l	96,66 %
Fällningskemi 1	3	8890 µg/l	97,61 %
Fällningskemi 2	4	4160 µg/l	98,88 %
Fällningskemi 2	5	638 µg/l	99,83 %
Fällningskemi 2	6	2720 µg/l	99,27 %
Biomediefiltrerat samt fällningskemi 1 bägare 2	-	<4	>99,99 %
Orenat vatten	-	372 000 µg/l	-

Dialog med tillsynsmyndighet

Viktiga delar:

- Insatt personal hos Länsstyrelsen, har till stor del följt projektet från början
- Handläggare hos Länsstyrelsen med erfarenhet från andra, liknande områden med ännu högre halter, där utförliga studier av bl.a. påverkan på biota gjorts
- Tydlighet från tillsyn – åtgärd kommer att krävas även om ingen tydlig risk identifierats.
- Lst ståndpunkt: *ansvar att begränsa spridningen, oavsett om det finns risker eller inte.*
- Principfråga att förorenaren ska åtgärda för att inte bidra till fortsatt uppbyggnad av förorening i sedimenten i recipient, även om merparten är historiska föroreningar.
- Konstruktiva diskussioner kring rimliga halter för utgående vatten från rening pga. svårighet att förutsäga i förväg vad som skulle bli möjligt.

Utmaningar:

- "Bara zink" – svårt att tydligt identifiera risker och åtgärdsbehov
- Påtryckningar från intresseorganisation med höga krav
- Stora kostnader

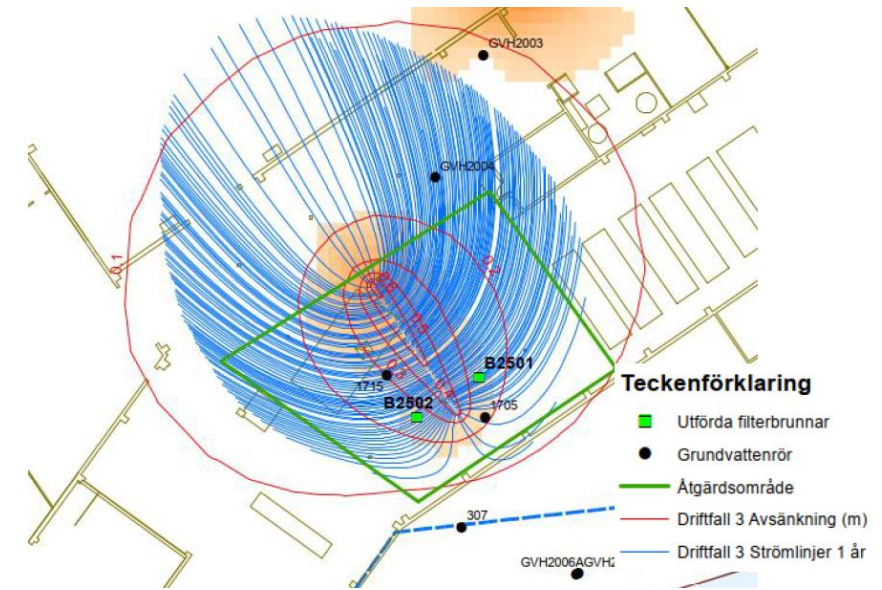
Åtgärd - tankarna

- Bortgrävning av betong och jord i anslutning till f.d. utjämningsstankar
- Begränsningar pga. stabilitet och ledningar
- Samtidig urschaktning och nedläggning av dräneringslösning för grundvattenuttag

Åtgärd - grundvatten

- Grundvattenavsänkning via
  - dräneringslösning (1:a hand) och
  - två filterbrunnar (2:a hand, reserv)
- Reningsanläggning (Swedish Hydro Solutions)

Nuläge

- Reningsanläggningen på plats och i drift
- Injusteringsfas pågår
- Ingående halter lägre än förväntat (tack vare borttagna tankar)
- Reningsgrad dag 1-5: ca 99,7%
- Fortsatt injustering pågår

Framåt

- Uppföljning av halter ut från reningsanläggningen samt i grundvatten i zon nedströms efter 1 år
- Om godkända halter efter 1 år – 6 månaders avbrott, därefter uppföljande kontroll
- Reningsanläggningen i full drift tills platsspecifika riktvärden uppnås, dock max under 5 år
- Utrivning av kraftverksdamm och skyddsmuddring av sediment i ån – reningsanläggningen används till avvattnings av sediment

Framgångsfaktorer

- Driven och insatt kund
- Tillmötesgående och kunnig tillsynsmyndighet
- Erfarenhet och engagemang från Swedish Hydro Solutions
- Vårt team från Sweco

HÄFLA BRUKS AB

**SWEDISH HYDRO
SOLUTIONS**

SWECO

Transforming society together

